

Het proces als inspiratie

In zijn foto's en installaties probeert de Utrechtse kunstenaar Jaya Pelupessy de snelheid uit onze visuele consumptie halen. Dat doet hij door terug te grijpen op oude technieken en materialen.

TEKST: ROBIN BOSCH; BEELD: ALMICHAEL FRAAY

MUZE

Jaya Pelupessy, Collage #8 uit de serie
Manufactured Manual (2021)

AVRO
TRO

Al op jonge leeftijd ontdekte Jaya Pelupessy (1989) dat fotografie draait om een geconstrueerde werkelijkheid. De omgeving waarin een beeld gemaakt is, de perceptie van de maker, de filter van de beschouwer, de tijdsgeest: het speelt allemaal mee. 'Het fascinerende van communiceren met beeldmateriaal is dat we door de jaren heen steeds meer zijn geconditioneerd', aldus Pelupessy. 'De hele dag door zien we talloze reproducties van momenten, culturen en ervaringen, die we vaak via een scherm tot ons nemen.'

Ongebruikelijk

Pelupessy's belangrijkste onderzoeksvraag is: hoe communiceren we met beeld? 'Om die vraag te beantwoorden (de)construeer ik reproductieprocessen. De manier waarop een foto tot stand komt bijvoorbeeld. In mijn werk is het proces net zo belangrijk als het eindproduct.' Bij Jaya wordt het proces dus kunst. Daardoor ontstaan in zijn werk ongebruikelijke toepassingen van elementen die eigenlijk behoren tot het proces van totstandkoming. Zoals het rechtstreeks fotograferen op een zeefdrukraam. Het concept en de techniek verrast de beschouwer, maar ook de kunstenaar zelf. 'Op deze manier

heb ik zelf nooit helemaal de controle en kan er zelfs waarde zitten in mislukken.'

Zeefdrukramen

Jaya Pelupessy won in 2020 het *K.F. Hein Stipendium*, een prijs die tweejaarlijks wordt uitgereikt aan kunstenaars en ontwerpers uit de regio Utrecht. Het werk dat hij de afgelopen periode maakte, is nu te zien in het Centraal Museum in Utrecht. In die tentoonstelling is het fenomeen van het proces goed te bewonderen. Gebruikte zeefdrukramen vullen de ruimte op indrukwekkende wijze en tonen met gebruikssporen en verfresten het bewijs van hun verleden. De iconografie komt rechtstreeks uit fotografiehandleidingen. Op de vraag of zijn onderzoeksvraag ooit beantwoord zal worden, antwoordt Pelupessy lachend: 'Ik hoop het niet. Mijn werk is nooit af en ik beschouw mijn werken nooit als losse projecten. Ook die in het Centraal Museum zijn niet af. Ze zijn allemaal onderdeel van het grote onderzoek.'

Manufactured Manual

De tentoonstelling *Utrecht Lokaal: Jaya Pelupessy* is een ontdekkingsstocht door beeld en fotografie. Waarbij je als beschouwer begeleidt wordt door een

nooit eerder vertoonde techniek van fotograferen. Het werk zet je aan het denken over de manier waarop we een onvoorstelbaar aantal beelden dagelijks consumeren. Het is bijna nooit een uniek beeld, meestal een reproductie. De titel van de collectie die nu in het Centraal Museum is te zien, is *Manufactured Manual*. Een titel die rechtstreeks refereert aan het archiefmateriaal dat uit handleidingen van fotografie komt. 'Ik heb een verzameling fotografiehandboeken waarin fotografie zichzelf als het ware uitlegt. Bijvoorbeeld welk licht het beste is, handen die licht tegenhouden, of landschappen die een bepaalde sluitertijd moeten instrueren. Deze beelden combineer ik met hedendaagse beeldmanipulaties.'

Kleur op kleur

'De techniek voor mij betekent de focus op het proces en de weg ergens naartoe.' Om voor dit werk het inkt rechtstreeks op een zeefdrukraam te krijgen, ontwikkelde Pelupessy zijn eigen foto-emulsie. 'Ik heb pigmenten toegevoegd aan transparante zeefdruk-emulsie zodat ik de kleuren kan controleren. Die emulsie breng ik dan aan op het zeefdrukraam en vervolgens belicht ik die op een belichtingstafel met UV-licht. De plekken waar licht is geweest harden uit, de plekken waar geen licht is geweest kan ik uitspoelen met water. Zodra de eerste laag droog is, breng ik de tweede kleur aan en herhaalt het hele proces zich weer. Zo zijn alle zeefdrukramen eigenlijk opgebouwd uit meerdere belichtingen van verschillende kleuren over elkaar heen.'

Voor het werk *RGB-bird ging* Jaya met 16 millimeter film aan de slag. 'Ik ben met de 16mm film gaan werken omdat de techniek veel zichtbaarder is. Je kunt de film letterlijk langs de lens zien bewegen.' Hij koos voor papegaaien als zijn te filmen object, omdat merken als Kodak en Fuji papegaaien gebruiken om de kleur van hun film te illustreren. Per kleur draait er een film door de projector die op een zeefdrukraam samenkomen tot een kleurrijke papegaai.

Utrecht Lokaal: Jaya Pelupessy is tot 10 april (onder voorbehoud) te zien in het Centraal Museum in Utrecht te zien

